

PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS
LUONNOS 19.1.2024

Kohteiden nimet:	HESPERIANPUISTO JA HAKASALMENPUISTO	Piirustus nro:	VIO 6323/1
Selostuksen laati:	Jere Saarikko Projektinjohtaja	pvm:	xx.xx.2024
Selostuksen hyväksyi:	Jussi Luomanen Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupäällikkö	pvm:	xx.xx.2024
	Kaupunkiympäristölautakunta	pvm:	xx.xx.2024

Kohde

Hesperianpuisto ja Hakasalmenpuisto sijaitsevat Etu-Töölön (13) ja Taka-Töölön (14) kaupunginosissa. Hesperianpuiston ja Hakasalmenpuiston alueilla on voimassa olevat asemakaavat 447, 8835, 5800 ja 12678. Asemakaavassa puistot ovat merkinnällä VP ja VP/s (Kaupunkikuvallisesti, maisemallisesti, kulttuurihistoriallisesti tai puistohistoriallisesti arvokas puisto). Puistosuunnitelma on voimassa olevan asemakaavan mukainen. Suunnittelualueen kokonaispinta-ala on noin 8,3 hehtaaria.

Hesperianpuisto ja Hakasalmenpuisto sijaitsevat Helsingin ydinkeskustan lähialueella. Hesperianpuisto rajautuu pohjoisessa Helsinginkatuun sekä Oopperataloon ja kahteen toimistorakennukseen, lännessä Mannerheimintiehen, idässä Töölönlahteen ja etelässä Hakasalmenpuistoon. Hakasalmenpuisto rajautuu lännessä Mannerheimintiehen, idässä Töölönlahteen ja Finlandiataloon sekä etelässä Hakasalmen huvilan piha-alueeseen. Hakasalmen- ja Hesperianpuistojen välinen raja kulkee Larin Paraskeen patsaan kohdalta Töölönlahdelle. Raja ei ole maastossa havaittavissa vaan puistot ovat yhtenäinen kokonaisuus.

Lähtökohdat ja tavoitteet

Ensimmäiset Hesperianpuiston alueelle laaditut istutukset tehtiin jo 1700-luvulla, ja puiston piirteet perustuvat edelleenkin 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa tehtyihin suunnitelmiin, jolloin maisemapuisto rakennettiin. Viimeisimmät merkittävät muutokset Hesperianpuistoon tehtiin 1990-luvulla. Hakasalmenpuisto perustettiin 1840-luvulla, minkä jälkeen se on kokenut suuria muutoksia mm. Finlandiatalon rakentamisen myötä. Puistot sijaitsevat entisen huvila-alueen ja Töölön Sokeritehtaan paikalla. Osa sokeritehtaan tiilaidasta ja betonimuurista on säilynyt ja niiden kunnosta on laadittu kuntoarvio ja kunnostusohjeet. Hakasalmenpuistossa Mannerheimintien läheisyydessä sijaitsee Larin Paraskeen patsas ja Urho Kekkosen muistomerkki.

Leimallista puistoille ovat laajat nurmipinnat ja niistä nousevat vanhat puuryhmät, yksittäispuut ja pensaskasvillisuus. Avoimen keskusnurmen pohjoispuolella puisto

**PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS
LUONNOS 19.1.2024**

on varsin tiheää. Puistossa on puulajierikoisuuksia, vanhoja lehtipuita sekä huomionarvoisia pensaslajeja, kuten syreeneitä ja ruusuja. Töölönlahden rannalle vuosina 1940–1941 rakennettu rantapromenadi on tärkeä osa puiston identiteettiä. Muut puiston reitit ovat maisemapuistolle tyypillisiä kaarevia käytäviä. Näkymät Töölönlahdelle ovat keskeisiä. Hakasalmenpuiston keskeinen elementti on noin 10 metriä korkea avokallio, jonka laella sijaitsee näköalapaikka. Nykytilanteessa puistojen yleisilme on kulunut ja toiminnalliset osa-alueet kaipaavat päivitystä.

Hakasalmenpuiston eteläosat ovat osa Finlandiatalon, Kaupunginteatterin ja Kulttuuritalon valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Hakasalmenpuiston eteläosa on lisäksi asemakaavassa suojeltua aluetta, ja suunnittelussa huomioidaan kaavan suojelumääräykset. Yleiskaavassa puistot ovat merkitty kulttuurihistoriallisesti merkittäviksi puistoiksi, joiden ominaispiirteet tulee säilyttää (YK 2016). Sekä Hesperianpuisto että Hakasalmenpuisto on luokiteltu arvoluokan II arvoympäristökohteiksi.

Hesperianpuisto ja Hakasalmenpuisto ovat osa Töölönlahden-Kaisaniemenrannan lepakkoaluetta (arvoluokka III, paikallisesti tärkeä lepakkoalue). Lisäksi Hesperianpuiston ja Hakasalmenpuiston vieressä sijaitseva Töölönlahti on tärkeä lintukohde (arvoluokka II). Töölönlahden rannat ovat koko puiston alueella täyttömaata. Kasvillisuus on valtaosiltaan hoidettua puistoa istutuksineen. Luonnonkasvillisuutta on pienialaisesti eikä mikään kasvillisuuskuvioista edusta uhanalaisia tai suojeltavia luontotyyppejä. Alueelta on tehty luontoselvitykset vuonna 2021. Rannan salavat ja puiston muu puusto on kuntokartoitettu 2021-2022.

Hesperian- ja Hakasalmenpuistojen käyttäjinä ovat ympäristön asukkaat ja keskeisen sijaintinsa johdosta puistossa vierailee myös turisteja. Erityisesti Töölönlahden ympäristön tarjoamat luontokokemukset ja lahtea kiertävä rantareitti houkuttavat käyttäjiä ympäröivistä kaupunginosista. Rantaraitti on osa kaupungin baanaverkostoa ja on myös paljon käytetty läpikulkureitti esim. työmatkapyöräilijöiden keskuudessa. Hakasalmenpuistoa käyttävät lisäksi Finlandiatalon asiakkaat.

Suunnitelman tavoitteena on Hesperian- ja Hakasalmenpuistojen toimivuuden parantaminen ja huonokuntoisten osien korjaaminen virkistyskäyttöön. Puistosuunnitelmassa huomioidaan alueen kulttuuri- ja maisemahistorialliset arvot sekä kiinnitetään erityistä huomiota luontoarvoihin. Tavoitteena on ominaispiirteiden ja arvojen huomioiminen sekä joissain tapauksissa niiden ennallistaminen. Toteutuksessa pyritään korkeaan kaupunkikuvalliseen laatuun.

Suunnitelman sisältö*Rannan käsittely*

Hesperian- ja Hakasalmenpuistojen rantojen kunnostus toteutetaan luonnonmukaisista lähtökohdista kasvipeitteisenä. Nykyiset kasvipeitteiset rannat säilytetään. Muutamissa kohdissa eroosio on vienyt rannan kasvillisuuden ja maakerrokset; nämä kohdat kunnostetaan täyttämällä ja niihin istutetaan uusi kasvipeite luonnonvaraisella kasvillisuudella. Uusi kasvillisuus tehdään

**PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS
LUONNOS 19.1.2024**

siemeneroosimatoilla, jotka kasvittuvat nopeasti ja joihin voidaan valita paikan luontaisia kasveja. Rantaa hoidetaan luonnonmukaisena.

Rantaraitin jalankulun ja pyöräilyn reitit uusitaan. Nykyisen rantaraitin asfaltti ja keskikorokkeet ovat huonokuntoisia ja kävelyn ja pyöräilyn reitit paikoin liian kapeita. Kävelyn ja pyöräilyn reittien sujuvuutta ja turvallisuutta parannetaan uusimalla asfaltit (pyörätielle punaruskea asfaltti) ja lisäämällä keskikorokkeen ympärille erotuskaista. Pyöräreitti kulkee puiston halki Töölönlahdelta Oopperatalon taakse ja on osa kaupungin baanaverkostoa.

Ranta-alueen maaperän vakavuus ei ole nykytilanteessa nykyisten vaatimusten mukainen. Rannan vakavuuden parantamiseksi alueelle sijoitetaan maanalaisia puupaaluja. Puupaalut eivät muuta maisemaa eivätkä ne vaikuta nykyisiin tai uusiin puustutuksiin. Rannan vakavuuden parantamiseksi on tutkittu myös muita vaihtoehtoja. Tarkastelujen perusteella puupaaluilla on vähiten ei toivottuja vaikutuksia ympäristöön tai maisemaan. Lisäksi puupaalut sitovat huomattavan määrän hiiltä ilmakehästä maaperään.

Hesperianpuiston rannan salavat ovat ikääntyneet ja niiden kuntoa on seurattu säännöllisesti. Tavoitteena on säilyttää salavat mahdollisimman pitkään. Turvallisuudesta huolehditaan tarpeen mukaan hoitoleikkauksilla. Suurin osa nykyisistä salavista kallistaa merenlahden suuntaan, joten onnettomuusriski on arvioitu pieneksi. Ne salavat, jotka on arboristin toimesta arvioitu vaarallisiksi, jätetään pystypökkelöiksi ty pistämällä oksia ja runkoa, jotta ne säilyvät elinympäristöinä, mutta eivät enää aiheuta riskitilanteita. Vanhat salavat ovat monimuotoisuuden kannalta tärkeitä tarjoamalla elinympäristöjä käävälle, sammalille, sienille, hyönteisille ja linnuille. Rantavyöhykkeelle istutetaan runsaasti uusia puita. Suunnitelmassa esitetään uusien puiden istuttaminen vapaamuotoisesti rantavyöhykkeelle säännöllisen puurivin sijaan. Vapaamuotoisella istutustavalla rannassa voidaan säilyttää sinne itsestään kehittynyt puusto ja uudet puut voidaan sijoittaa olemassa oleva puusto säilyttäen. Vapaamuotoisella istutustavalla saadaan istutettua enemmän puita kuin rivissä ja istutuksiin valitaan monipuolisesti eri puulajeja monimuotoisuutta edistäen.

Luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuus on ollut tärkeä lähtökohta puistosuunnitelman laatimisessa. Monimuotoisuutta on tarkasteltu eri luontonäkökulmista mm. kasvit, linnut ja hyönteiset. Vanha, historiallinen puisto on monimuotoisuudeltaan jo valmiiksi rikas, ja näitä arvoja sekä vaalitaan että edistetään.

Vanhat puut pyritään säilyttämään ja elinkaarensa loppupäässä olevia puita säilytetään mahdollisimman pitkään hoidolla. Kuolleesta puusta jätetään osa lahoamaan puistoon. Lahopuutarhat toimivat monipuolisesti eri lajien kasvupaikkoina sammalista ja sienistä selkärangattomiin. Uusia puita istutetaan runsaasti ja monilajisesti puuston jatkuvuuden ja kerroksellisuuden luomiseksi, mikä hyödyttää myös puustossa elävää eläimistöä. Puistossa on runsaasti haitallisia vieraslajeja, joita torjutaan kaupunkiluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

**PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS
LUONNOS 19.1.2024**

Töölönlahden rantavyöhykeen kasvillisuus lähtökohtaisesti säilytetään lukuun ottamatta haitallisten vieraslajien poistoa ja rantatörmän eroosiovaurioiden paikkaamista ja muuttamista kasvipeitteiseksi. Haitallisten vieraslajien kohdat ja eroosioituneet kohdat istutetaan luonnonkasveilla. Rantavyöhykkeelle myös lisätään monilajisesti puita ja pensaita. Puistossa ja rannassa on paljon linnustoon liittyviä arvoja, joita huomioidaan mm. ruovikoiden hoidossa; laajat ruovikkoalueet säilytetään linnuston pesimä- ja suojapaikkoina ja nykyiset avoimet alueet pyritään pitämään avoimina. Rantavyöhykkeen vaihtelevuus edistää lajistollista monimuotoisuutta.

Puiston nurmikoita muutetaan niityiksi sopivissa kohdissa ja puiden alustojen nurmien annetaan kehittyä monilajisiksi. Lisäksi puistoon lisätään kukkivaa kasvillisuutta, erityisesti mettä tuottavia perennoja ja niittykasveja perhosille ja muille pölyttäjille. Lisäksi uuden biosuodatuspainanteen luonnonmukaisen kaltainen kosteikko luo elinympäristön monille kosteutta tarvitseville lajeille kuten kasveille ja hyönteisille.

Hulevesien käsittely ja vaikutukset Töölönlahteen

Hesperianpuistoon on suunniteltu uusi biosuodatuspainanne hulevesien laadullista käsittelyä varten.

HSY:llä on kaupunginlaajuinen tavoite eriyttää jätevedet ja hulevedet eli sade ja sulamisvedet erillisiin viemäreihin vanhojen sekavesiviemäreiden sijaan. Hesperianpuiston viereisellä Mannerheimintien osuudella eriytys toteutetaan Mannerheimintien remontin yhteydessä ja sen myötä Hesperianpuistossa tehdään hulevesien laadullista käsittelyä. Sade- ja sulamisvesiä puhdistetaan sekä maan alaisessa suodatuskaivossa että maanpäällisessä biosuodatuspainanteessa, jossa kasvillisuus ja maakerrokset puhdistavat sade ja sulamisvesiä veden suodatuksessa niiden läpi.

Biosuodatuspainanne on kasvillisuuspintainen rakenne, joka suodattaa kiintoaineet, ravinteet ja haitta-aineet. Suodatetut vedet johdetaan Töölönlahteen. Töölönlahden veden laatuun ei tule uudesta tilanteesta merkittäviä vaikutuksia. Hulevesien luonnonmukainen hallinta edistää kaupunkiluonnon monimuotoisuutta ja sekaviemäröinnin eriyttäminen vähentää jätevesien ylivuotoja vesistöön rankkasadetilanteissa.

Puistojen toiminnot

Hesperian- ja Hakasalmenpuistojen käytäviä kunnostetaan, suosittuja oikopolkuja perustetaan käytäviksi ja reittiverkoston hierarkiaa selkeytetään. Puistojen kasvillisuutta paikoin uusitaan ja myös pensas- ja perennaistutuksia lisätään.

Finlandiatalon ympäristön puistoalue kunnostetaan Finlandiatalon rakennusurakan yhteydessä 2022-2024. Ympäristö peruskorjataan 1960- ja 1970-luvun vaihteen Finlandiatalon ympäristön suunnitteluperiaatteiden mukaan. Puistossa sijaitsevien Finlandiatalon liittyvien rakenteiden suunnittelu (terassimuuri, portaikko, lipputangot, ym.) eivät kuulu puistosuunnitelman piiriin.

**PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS
LUONNOS 19.1.2024**

Mannerheimintien reuna-alue toteutetaan ja on osittain jo toteutettu katu-urakan yhteydessä 2023-2025. Alueen muutokset on hyväksytty katusuunnitelman yhteydessä 2015.

Hakasalmenpuisto

Näköalapaikka Hakasalmenpuistossa kunnostetaan ja sinne sijoitetaan uusia penkkejä oleskelua varten. Näköalapaikan muurit säilytetään. Tasanteelle johtavat portaat kunnostetaan ja varustetaan käsijohteella. Myös kallion reunalla sijaitseva metallinen suojakaide kunnostetaan. Kallioalueen kasvillisuutta hoidetaan niittynä ja sinne sijoitetaan lahopuita.

Töölönlahdenpuiston puoleisesta sisäänkäynnistä kehitetään kutsuva käyntialue puistoon. Sisäänkäynnille istutetaan näyttävä perennaistutus, joka toteutetaan monilajisina istutuksina suosien pölyttäjä- ja mesikasveja.

Kallion läheisyydessä sijainnut kalliopuroaihe palautetaan. Purolle tehdään vedenkiertojärjestelmä, jossa merivesi pumpataan kallion yläosaan, josta se valuu vapaamuotoisesti kalliota pitkin alas ja johdetaan takaisin mereen pientä kivipuroa pitkin. Vesipuroaiheen yhteyteen tehdään oleskelualue penkkeineen.

Larin Paraske -patsaan ympäristö kunnostetaan. Olevat rakenteet, muurit ja portaat, kunnostetaan. Pensasistutus ja kiveys uusitaan.

Hesperianpuisto

Hesperianpuiston keskellä sijaitsevaa oleskelunurmea laajennetaan, kun hiekkakenttä pienennetään pyöreän muotoiseksi pelailualueeksi. Pelialueella säilytetään perinteinen puistoshakki-toiminto. Alueelle sijoitetaan tapahtumasähköpiste ja pelialuetta voidaan käyttää myös pieniin tapahtumiin. Pelailualueita reunustavat säilyvät syreeniryhmät.

Keskiosan historiallisia, jo hävinneitä elementtejä palautetaan. Palautettavia historiakerroksia ovat suihkulähde ja medaljonki-muotoaihe, jotka ovat sijainneet vanhan huvilarakennuksen pihapiirissä, sekä huvimaja-paviljonki etelämpänä puistossa. Aiheet sommitellaan nykyisen käytäväverkoston ja puuston lomaan. Historiakerroksista kerrotaan myös infotauluin.

Keskialueen nurmen läheiselle niemelle sijoitetaan oleskelukeinuja. Myös Ruusuniemen rantaan sijoitetaan entistä enemmän oleskelupaikkoja, pöytä-penkkiryhmiä ja aurinkotuoleja. Ruusuniemen hiekkaranta ja sitä tukeva kivistä rakennettu kaari kunnostetaan. Ruusuniemen istutuksia uusitaan ja lisätään.

Hesperianpuiston leikkipaikka siirretään etäämmälle Mannerheimintiestä ja sen melusta hiljaisempaan paikkaan rantaraitin ja tiilimuurin läheisyyteen. Leikkipaikka aidataan ja ympäröidään pensasistutuksilla. Leikkipaikkaa rantaraitin puolelta reunustava vanha tiilimuuri säilytetään. Leikkipaikka on suunniteltu pienten lasten ja päiväkotiryhmien käyttöön. Siellä käytetään historialliseen kohteeseen kaupunkikuvallisesti sopivia neutraalinsävyisiä leikkivälineitä ja pintamateriaaleja. Leikkipaikan suunnittelun inspiraationa on toiminut alueen vanha Sokeritehdas.

**PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS
LUONNOS 19.1.2024**

Pieni design-kuntoilupiste poistetaan tiilimuurin luota ja keskemälle puistoa sijoitetaan mahdollisimman monipuolinen ulkokuntoilualue nykyisen, siirrettävän leikkipaikan kohdalle. Kuntoilu paikka varustetaan ulkokuntosalilaittein. Välineissä huomioidaan myös senioriliikkujat ja kehonpainoilla harjoittelua suosivat. Kuntoilu paikka tehdään hiekkatekonurmi- ja kivituhkapintaisena.

Puiston pohjoisemmassa osassa sijaitsevalle ravintolan niemelle tehdään uudet esteettömät polkuyhteydet ja rannan oleskeluterassit kunnostetaan. Rantaan sijoitetaan oleskelupaikkoja, jotka mahdollistavat pääsyn veden äärelle. Niemellä on nykytilanteessa runsaasti haitallisia vieraslajeja, jotka poistetaan vieraslajilain mukaisesti. Uudet kasvipinnat tehdään luonnonmukaisina rantaniittyinä.

Kaupunginpuutarhan edustalla olevia penkkejä uusitaan ja niitä lisätään. Töölönlahden pohjukan muut rakenteet ja rantakasvillisuus säilytetään lukuun ottamatta haitallisia vieraslajeja. Rantaraitin ja kadun välin puuriviin tehdään täydennysistutuksia puilla ja pensaila.

Kasvillisuus

Hesperian- ja Hakasalmenpuistojen puuvartinen kasvillisuus on iäkästä, mutta pääosin kohtalaisessa kunnossa. Vanhoja puita ja pensaita vaalitaan. Yksittäisistä puista uusitaan tiensä päähän tulleet yksilöt kuntotutkimusten arvioiden mukaan. Iäkkään puuston lomaan on pyritty löytämään paikkoja uusille puu- ja pensasistutuksille puiston tilarakennetta kunnioittaen.

Puiston kasvillisuussuunnittelussa huomioidaan puistojen tunnusomainen lajisto, kasvisommittelu ja lajiyhdistelmät sekä aikakauden tyyli ja tunnelma. Tavoitteena monimuotoisuus ja paikkaan sopiva kasvillisuuskokonaisuus. Puistoon istutetaan linnuille ja muulle eliöstölle suojaa tarjoavia pensaita ja myös suurikokoisia ja tiheitä pensaita.

Valaistus

Puistojen valaistus uusitaan. Valaistuksen tavoitteena on luoda alueista turvallisia, helposti hahmotettavia ja tunnelmallisia. Tärkeimmät käytävät, leikkialue, kuntoilualue ja oleskelualueet valaistetaan perinteisellä puistovalaisuudella. Rantavyöhykkeen niemien valaistus toteutetaan matalilla pollarivalaisimilla.

Rantaraitin valaistus toteutetaan 6 metrin pylväillä, jolloin pylväsväli pitenee ja valaisimet voidaan poistaa rannan puolelta. Valaisinylväinä käytetään vanhoja pylväitä jatkamalla niiden korkeutta. Osaan valaisinylväistä integroidaan tapahtumasähköpisteet. Ranta-alueen puiden kohdevalaisimet poistetaan hajavalon vähentämiseksi.

Tasaus ja kuivatus

Puistojen uusi tasaus noudattaa pääpiirteissään alueen nykyistä maanpintaa. Riittävä kuivatus varmistetaan pienillä maaston uudelleenmuotoiluilla. Puistoalueen kuivatukseen käytetään nykyisiä ja uusia hulevesikaivoja ja -viemäreitä.

**PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS
LUONNOS 19.1.2024**

Esteettömyys

Suurin osa puistojen käytävistä täyttää esteettömyyden perustason. Toiminnallisille alueille johtavat reitit suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan esteettömiksi. Näköalapaikalle johtava käytävä ei täytä esteettömyyden perustasoa.

Hoitoluokka

Hesperianpuistoa ja Hakasalmenpuistoa hoidetaan nykyisin pääosin hoitoluokan A2 mukaan. Urho Kekkosen muistomerkin alue on A1 edustusviheraluetta. Kaupunginpuutarhan edustan rantakasvillisuus on osittain A3 käyttö- ja suojaviheraluetta. Hoitoluokkien rajoja tarkennetaan, mutta määrällisesti ylläpidettävien alueiden laajuudet pysyvät nykyisellä tasolla.